(SA)

M Ö T E

i

den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

torsdag den 13. mai 1976 kl. 9.

Mötet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Til stede var: Per Borten, Trygve Bratteli, Finn Gustavsen, Asbjörn Haugstvedt, Lars Korvald, Odd Lien, Aase Lionæs, Otto Lyng, Tor Oftedal, Erland Steenberg, Kåre Stokkeland, Paul Thyness, Kåre Willoch, Berit Ås, Guttorm Hansen, Rolf Fjeldvær, Berge Furre, Arnt Hagen, Kåre Kristiansen, Gunnar Alf Larsen, Arne Nilsen, Johan A. Vikan, Jakob Aano og Lars T. Platou (for Svenn Stray).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Odvar Nordli, utenriksminister Knut Frydenlund, statsråd Jens Evensen, Utenriksdepartementet, og statsråd Bjartmar Gjerde, Industridepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til mötet: Statssekretær Thorvald Stoltenberg, ambassadör Per Ravne og ekspedisjonssjef Kjell Eliassen - alle fra Utenriksdepartementet.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Bernt Stangholm.

Dagsorden:

Orientering av utenriksministeren om:

1. IEAs langtidsprogram.
2. Kontinentalsokkelen rundt Svalbard.

Sak nr. 1.

IEAs langtidsprogram

(SA) FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil her gjöre rede for Regjeringens holdning og standpunkt til IEAs langtidsprogram, men la meg först si noen ord om bakgrunnen.

Som det er gjort rede for i den utvidede utenrikskomite tidligere, vedtok medlemslandene i IEA i januar i år et langtidsprogram. Formålet med dette langtidsprogrammet er först og fremst samarbeid om utviklingen av alternative energikilder og forskning i den forbindelse, men også konservering av energi.

Langtidsprogrammet har form av et styrevedtak. Det er ikke en folkerettslig forpliktende avtale, og det er heller ikke i noe av medlemslandene underkastet en konstitusjonell behandling i den forstand at det er lagt fram for parlamentene.

Norge har foreløpig ikke meddelt sitt standpunkt til langtidsprogrammet. Vi har benyttet oss av den rett vi har i henhold til vår særordning, at vi kan delta i IEAs arbeid og IEAs organer, men at vi ikke er bundet av IEAs vedtak med mindre vi selv slutter oss til. Det forventes imidlertid at Norge i nær fremtid gir uttrykk for sin holdning til dette langtidsprogrammet.

Når Regjeringen har vurdert langtidsprogrammet og dets forhold til norsk oljepolitikk, er det særlig kapittel III om minsteprisordningen og kapittel V om ikke-diskriminering som har vært gjenstand for nærmere vurdering, og det er særlig kapittel V som kan reise problemer for Norge.

Etter de foretatte vurderinger er Regjeringens standpunkt at Norge bör slutte seg til langtidsprogrammet, men slik at vi tar en reservasjon for kapittel Vs vedkommende som gjör det klart både for norsk opinion og for våre partnere at Norge i dette samarbeidet fortsatt vil basere seg på norsk oljepolitikk slik den er blitt og vil bli fastlagt av våre egne konstitusjonelle organer.

Det sier seg selv at i den posisjon Norge er i som oljeproduserende land, kan vi leve videre uten å tiltre dette programmet. Man kan ikke påvise noen konkrete ökonomiske fordeler av det. Minsteprisordningen i kapittel III, som i prinsippet ville være fordelaktig for oss, er så uforpliktende utformet at man neppe kan basere seg på den.

(SA)

Selvsagt vil deltakelsen i IEAs langtidsprogram gi oss fordeler i form av økt informasjonstilgang. Det har også vært resultatet av vår deltakelse i Det internasjonale energibyrå inntil nå at vi har fått god tilgang på informasjoner om det internasjonale oljemarked, om konserveringstiltak og om forskning og utvikling.

Det som imidlertid har vært avgjörende for Regjeringens standpunkt i denne sak, er mer de utenrikspolitiske betraktninger. Det dreier seg her om et samarbeid med land som vi på nær sagt alle områder samarbeider med. Dersom vi skulle si nei på dette området fordi vi selv befinner oss i en overskuddsposisjon, ville det få negative utenrikspolitiske virkninger. Dette tillegger vi vekt også fordi Norge nå utenrikspolitisk befinner seg i en situasjon hvor vi trenger stötte fra de samme land på andre områder. Det er her nok å nevne situasjonen og utviklingen for hele nordområdet, Svalbard, delelinjespörsmålet med Sovjet, 200 mils ökonomiske soner osv.

Den særordning vi i dag har med Det internasjonale energibyrå, virker etter vår vurdering tilfredsstillende. Den er også akseptert av medlemslandene. En tiltredelse av langtidsprogrammet, men med en reservasjon for kapittel V som utvetydig slår fast vår egen råderett over norsk oljepolitikk, vil være en naturlig videreföring og en logisk konsekvens av den holdning vi inntil nå har tatt til Det internasjonale energibyrå.

Når det gjelder behandlingsmåten, vil Regjeringen legge denne saken fram for Stortinget i form av en egen melding. For det andre vil vi gjöre det kjent på IEAs neste styremöte den 20. - 21. mai at Regjeringen slutter seg til langtidsprogrammet, men med den erklæringen som er delt ut, og som er premissene for vår tilslutning. Man tar samtidig forbehold om at saken skal behandles og godkjennes av Stortinget.

Jeg vil foreslå at jeg leser den erklæringen som vi vil avgi i forbindelse med tiltredelsen:

> "Den norske regjering viser i forbindelse med Norges tilslutning til IEAs program om det langsiktige energisamarbeid til den særlige stilling Norge har i Organisasjonen.
>
> I forbindelse med kapittel V forstår den norske regjering disse bestemmelser slik at de inneholder generelle uforpliktende, juridiske prinsipper. Regjeringen legger særlig vekt på

(SA) de innledende ord i kapitlet: "Uten å prejudisere den rett hvert deltakerland har til å håndheve eiendomsrett og utöve kontroll over sine naturressurser og sin nasjonale ökonomi og til å verne om sitt miljö og befolkningens sikkerhet."

I denne forbindelse vil en videre henvise til den erklæring som ble avgitt av Norge 7. februar 1975 i forbindelse med undertegning av avtalen mellom Norge og IEA hvor det ble presisert at "Norges Storting har vedtatt grunnleggende lover og retningslinjer for norsk virksomhet i petroleumssektoren, noe som vil være bestemmende for den norske regjering."

Den norske regjering må oppfatte kapittel V slik at de tiltak Norge måtte ta i henhold til disse bestemmelsene vil måtte være i samsvar med de grunnleggende prinsipper og vedtak som utgjör norsk energipolitikk til enhver tid slik denne blir fastlagt av det norske Storting."

Denne erklæring skulle på en meget klar måte understreke at den råderett som vi forbeholdt oss ved tiltredelsen til Det internasjonale energibyrå som organisasjon, også ligger til grunn for vår tiltredelse til langtidsprogrammet.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjörelsen og konstaterer at saken vil bli lagt fram for Stortinget på vanlig måte slik at vi i dag kanskje kunne begrense oss til en oppklaringsrunde, men det er selvfölgelig opp til komiteen selv å bestemme det.

PER BORTEN: Jeg vil bare gi uttrykk for at jeg har konstatert det samme som formannen. Jeg er svært tilfreds med at Regjeringen annonserer at saken blir lagt fram for Stortinget i form av en melding. Det som jeg hadde lyst til å vite, var om en slik melding kan få noen reell innvirkning på Regjeringens standpunkt; om det er mulig å behandle den för Norge må annonsere sitt standpunkt i vedkommende organ. Det ble ikke av utenriksministeren nevnt noen fremdriftsplan, og det var den jeg gjerne ville spörre om.

Utenriksministeren nevnte at dette var en viktig sak av stor utenrikspolitisk betydning, og når

(SA) jeg först har ordet, kunne jeg ha lyst til å spörre hvis vi ikke skal gjennomföre den diskusjon som formannen var inne på, om det kunne sies bare kort noe om hvilke ingredienser i langtidsprogrammet det er som virker positivt for de andre land når vi slutter oss til med såpass markerte forbehold som her er annonsert fra vår side.

FORMANNEN: För jeg lar diskusjonen gå videre, vil jeg gjerne bemerke at hvis saken legges fram for Stortinget i form av en melding, må det bli opp til Stortinget selv å ha herredömme over fremdriften av saken. Det kan imidlertid oppstå visse problemer rent praktisk. Ellers synes jeg det er helt rimelig at vi benytter anledningen i dag til å få klarlagt alt som måtte finnes av uklarheter i denne saken. Jeg har selvsagt ikke ment å legge noe mulebånd på forsamlingen hvis man önsker å gi uttrykk for sine meninger; jeg bare konstaterer at slik er situasjonen.

KÅRE WILLOCH: Jeg kan være ganske kort når det gjelder hovedspörsmålet. Jeg tror det er riktig at Norges standpunkt her har utenrikspolitisk betydning. Jeg er ikke av det materialet som er fremlagt, overbevist om at det er behov for spesielle reservasjoner for å bevare den handlefrihet vi önsker å bevare, men jeg forstår at Regjeringen finner det nödvendig å påpeke denne handlefrihet. Jeg vil si det slik at jeg mener disse reservasjoner må innskrenkes til det man finner påkrevet for å bevare den handlefrihet det er tale om.

Imidlertid vil jeg ikke unnlate å si at jeg synes den fremlagte erklæring ikke er særlig vellykket, i hvert fall ikke for så vidt det gjelder förste setning i annet avsnitt. Jeg kan heller ikke se at denne oppriktig talt nokså nedvurderende setning er påkrevet i sammenhengen. Jeg vil be om at man ser litt nöye på formuleringen her.

Når det gjelder fremdriften i Stortinget, er den Stortingets sak, men det kan vel hende at det dukker opp et spörsmål om hvilke konsekvenser Regjeringen kan trekke mens en slik melding ligger i Stortinget. I den forbindelse vil jeg gjerne peke på at forsinkelse og utsettelse også kan ha utenrikspolitiske virkninger. Vi kan ikke bringe oss i den situasjon at vi påtar oss disse utenrikspolitiske virkninger, som etter manges skjönn vil være skade-

(SA) virkninger, rett og slett fordi vi ikke har rukket å bestemme oss.

I visse deler av utenrikspolitikken er man i en situasjon hvor man er nödt til å la Regjeringen fatte vedtak, og man kan beklage at det ikke har vært mulig for Stortinget å komme inn på et tidligere stadium, men det gjör det ikke noe mer begrunnet å ha et tidsforbruk som i seg selv medförer utenrikspolitiske skadevirkninger. Av den grunn mener jeg at man i den förste saken må være villig til å akseptere et visst mål av efterfölgende kontroll og debatt. Jeg tror for övrig ikke at det her dreier seg om noen forpliktelse som på noen måte vil virke sjenerende i en senere omgang, men det er selvfölgelig et subjektivt skjönn.

PAUL THYNESS: Jeg vet ikke hvordan denne erklæringen rent språklig sett er kommet til, men et utsagn som f.eks. "generelle uforpliktende, juridiske prinsipper" -

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Nei, det skal være uforpliktende juridiske.

PAUL THYNESS: Ja, akkurat. Det siste avsnittet er også mildest talt uklart og har vel dessuten en tone som er unödig barsk, men dette kunne man vel rette på? Hvis uklarhetene blir rettet opp, vil vel også formodentlig tonen bli den riktige.

FORMANNEN: Når det gjelder spörsmålet om behandlingsmåten, må jeg si at skal vi få en melding, vil denne så vidt jeg har forstått det, ikke kunne bli behandlet av Stortinget för sommerferien. Den komite som i tilfelle skal behandle meldingen, er travelt opptatt med andre saker som man er grunnlovsmessig forpliktet til å avgi innstilling i. Jeg kan ikke se hvordan dette skal kunne gå. Det måtte være bedre - og tilstrekkelig - at Regjeringen på et slikt område som dette, som er Regjeringens ansvarsområde, primært hvor Kongen i statsråd har kompetanse, lot utenriksministeren ta dette spörsmål med i den redegjörelse som jeg forstår at Stortinget skal få för Stortinget går fra hverandre. Det vil gi en annen type behandling, men jeg skulle tro at det måtte være

(SA) tilstrekkelig for dem som er innstilt på å markere seg politisk i dette spörsmålet.

BERIT ÅS: Jeg forstod det slik at vi skulle ta en reservasjon når det gjelder kapittel V, og at denne reservasjon er formulert på det papiret som vi har fått utlevert her. Etter å ha lest kapittel V skikkelig gjennom, f.eks. punkt 2:

> "Deltakerlandene skal gjöre sitt ytterste for å anvende lover og administrative forskrifter, innenfor rammene av sine allerede eksisterende lover og forskrifter, på en slik måte at borgere fra andre deltakerland ikke blir behandlet mindre gunstig enn egne borgere, spesielt med henblikk på energi-investeringer, kjöp og salg av energi og håndhevelse av konkurransereglene." -

må en jo spörre seg hvor sterk denne reservasjonen er. För man har fått bekreftet at dette bare er det som står her, "generelle uforpliktende, juridiske prinsipper", er det vanskelig å forstå at såpass sterke og forpliktende formuleringer kan tas avstand fra ved bare å legge fram denne erklæringen. Det må bli bekreftet at vi ikke på noen som helst måte er bundet av kapittel V slik som andre deltakerland synes å være det.

For övrig vil jeg si at SV er innstilt på å behandle denne saken i utenrikskomiteen og ta de byrder som måtte komme for å få lagt den fram for Stortinget i löpet av denne sesjonen. For vårt vedkommende er det en selvsagt ting at den må behandles nå. 1. juli er så vidt jeg husker, siste dato for tilslutning til langtidsprogrammet. Er det ikke det?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jo, den 1. juli. Det var den opprinnelige beskjed vi fikk.

BERIT ÅS: Er det noen ny beskjed nå?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Nei, det er ikke det i og for seg, men jeg regner med at det vil være gunstig om vi kunne komme med vårt standpunkt så tidlig som mulig.

(SA)

BERIT ÅS: Takk.

ERLAND STEENBERG: För man går videre, kunne det kanskje være greit å få utenriksministerens reaksjon på spörsmålet om når meldingen kan bli lagt fram for Stortinget.

Jeg er helt enig med utenriksministeren i at vi må få en debatt på grunnlag av en melding og ikke - som Thyness antydet - en debatt på grunnlag av en redegjörelse i Stortinget, men skal Stortinget ha noen slags reell innflytelse på denne saken, må meldingen behandles nå i vårsesjonen. Derfor kommer jeg igjen tilbake til spörsmålet om når Regjeringen tidligst regner med å kunne legge denne fram for Stortinget.

FORMANNEN: Vil utenriksministeren svare på det straks?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Arbeidet med meldingen er påbegynt, og den vil bli lagt fram så snart som mulig. Om det er mulig å la den gå i statsråd neste uke, vet jeg ikke, men vi vil i hvert fall forsöke på det.

TRYGVE BRATTELI: Ikke bare fordi det er en travel tid, men også ellers föler jeg trang til å be om at man tenker seg litt om når en nå legger opp arbeidsformen i en sak som denne. Det er helt klart etter min oppfatning at det ligger helt under Regjeringens myndighet å svare i en sak som denne. Regjeringen har av forskjellige grunner valgt som vanlig å legge saken fram for den utvidede utenrikskomite, og den vil også legge saken fram for Stortinget i form av en melding. Men en del av argumentasjonen her synes å tyde på at en vil binde Regjeringens hender i denne saken inntil Stortinget har kunnet behandle et eller annet dokument - en melding eller hva det måtte være. Jeg oppfatter alle her som at en vil ha en melding og så behandle den nærmest som en proposisjon. Det er helt klart at det er en fordring en kan stille hvis en mener det er nödvendig eller at det tjener alvorlige interesser. Jeg tror imidlertid det vil være galt å introdusere en slik arbeidsmåte. Det sier jeg rett ut.

(SA) Jeg tror det riktige i denne saken må være å holde seg her, til det som en konstitusjonell rett Regjeringen har. Selve saken om oljebyrået har vært behandlet för i prinsippet, og jeg synes det riktige må være at Regjeringen her gir sitt svar. Den har orientert denne komite, og den legger fram en melding som også gir Stortinget anledning til å markere seg, men som ikke har oppsettende virkning når det gjelder Regjeringens handlefrihet og handleplikt etter min oppfatning i en sak av den foreliggende karakter.

LARS KORVALD: Jeg synes det er tilfredsstillende at Regjeringen tar den reservasjon som utenriksministeren la fram her. Jeg kan for så vidt si at jeg synes det siste leddet, som er reservasjonen, kanskje er litt flytende, men jeg forstår det som en vilje til reservasjon som går på den stilling Norge har tatt til IEA i forbindelse med erklæringen av 7. februar 1975.

Reservasjonen går i hovedprinsipp på at Norge som oljeproduserende land innen denne gruppe skal beholde sin handlefrihet over sine ressurser og utvinningstempoet når det gjelder disse. Dette spörsmålet er det enighet om. Jeg legger videre i dette at dermed har man også frihet i disponeringen av oljen, og med en slik reservasjon har ikke jeg noe å bemerke til erklæringen. Vi skal selvfölgelig ikke motsette oss at den blir lagt fram for Stortinget for behandling i vårsesjonen.

(BW) KÅRE WILLOCH: I forbindelse med det Berit Ås sa om å ta byrden med å behandle denne saken før sommerferien, vil jeg gjerne ha gitt uttrykk for at uansett vilje til å ta byrden, regner jeg det som rett og slett umulig.

Hvis meldingen kommer fredag 21. mai, som er første mulighet, betyr det at komiteen kan begynne 24. mai. Da har vi så vidt jeg kan se, 15 arbeidsdager igjen, som er belagt med plenumsmøter fra morgen til aften, slik at det rett og slett ikke blir mulig å få meldingen behandlet. Man må da ikke bringe seg i den situasjon at man får utenrikspolitiske virkninger rett og slett av det forhold at Stortinget ikke kan behandle den. Dette pålegger da Regjeringen en forpliktelse til å ta ansvar, og så får vi etterskuddsvis si hva vi mener om det den har gjort. En mulighet er også at avgjørelsen kan behandles i en redegjørelse, slik at det blir anledning til for dem som ønsker det, å gi uttrykk for sin mening i Stortinget under utenriksdebatten.

FINN GUSTAVSEN: Jeg konstaterer at det er de som slett ikke har noen innvendinger mot Regjeringens syn, og som gjerne ser at Regjeringen avgjør det hele, som bruker argumentene om tid og arbeid osv. for at Stortinget ikke kan behandle saken. Det forekommer meg at med enkeltes holdning til dette burde arbeidet med saken i komiteen kunne innskrenkes til et antall minutter og ikke timer. De som eventuelt får arbeid med dette, måtte være de som er uenig i Regjeringens standpunkt. Og på vegne av dem vil jeg si at vi er villig til å ta det arbeidet.

Når det gjelder Brattelis fremstilling av visse konstitusjonelle forhold, får den stå for hans regning. Jeg godtar ikke at behandlingen skal skje i form av en melding som overhodet ikke skal kunne lede til at Stortinget mener noe annet enn Regjeringen, og at Regjeringen kan låse fast sitt standpunkt uansett om den har sendt saken til Stortinget. Det godtar jeg ikke.

Jeg forutsetter at det blir komite- og stortingsbehandling. Hvis ikke det er helt klart, vil jeg bare annonsere at vi krever det i denne komiteen.

FORMANNEN: Det siste får vi kanskje komme tilbake til ved avslutningen av møtet.

(BW) PER BORTEN: Det er klart man er kommet i en viss tidsnød. Jeg synes likevel ikke det er relevant i en så viktig sak å bruke det som argument hvis man mener alvorlig at man vil markere et syn.

Vi har fått traktaten, og jeg har lest den. Som vanlig når man leser traktater, er det veldig vanskelig å slutte seg til hva de enkelte bestemmelser innebærer, før man får underbygd filosofien i dette stoffet fra dem som kan det. Jeg må si at jeg har ikke oversikt over denne materien på grunnlag av en gjennomlesing av traktaten. Jeg vil derfor støtte dem som har sagt at skal det hele ha noen hensikt, må vi få meldingen så snart som mulig og en form for behandling i vårsesjonen.

Dermed er det ikke sagt at man vil binde Regjeringen, som Bratteli sa. Det er klart at en regjering kan gjøre hva som helst og uttale seg om slike saker, med det politiske ansvar som dermed følger. Men jeg for min del har ikke lett for i dag å gi min tilslutning til en substansiell erklæring på dette område, når jeg føler med meg selv at jeg ikke kan dette stoffet og ikke vet hva det innebærer av konsekvenser for oss. Og formålet med en melding til Stortinget er jo at Stortinget skal bli i stand til å vurdere saken bedre enn dem som sitter med bakgrunnsstoffet. Jeg tror at det med litt vilje her er mulig å ta fatt på meldingen når man får den. For innen den tid har jo utenrikskomiteen i hvert fall gjort unna grunnlovsforslagene, som den er nødt til å levere innstilling på i år.

Jeg skal ikke gå inn på å spørre mer om disse uttrykkene; det kan vi gjøre når vi får høre hvordan møtet forløper.

GUTTORM HANSEN: Dette dreier seg både om prinsipper for behandling av slike saker og om tid. Det er begge deler man her bør drøfte.

Når det gjelder prinsippene, er dette for det første ikke noen traktat; det er et styrevedtak i IEA. Ingen andre land har, så vidt jeg vet, funnet å måtte legge denne saken fram til vanlig konstitusjonell behandling. Det kan jeg forstå, fordi et slikt styrevedtak sjølsagt ikke har de virkninger og ikke har den karakter som en traktat har. Når det gjelder traktater, har vi jo den fastlagte prosedyre at avtaler av viktighet som Regjeringen slutter, skal legges fram for Stortinget. I denne saken kan man faktisk ikke påberope seg det. Dette er selvfølgelig Regjeringens vurdering, men jeg må si at etter

(BW) min oppfatning kan Stortinget ikke hindre Regjeringen i å gi sin tilslutning i en så uforpliktende form som den erklæring som her er lagt fram.

Regjeringen har det fulle ansvar for saken. Ingen i denne komiteen vil verken gi tilslutning til erklæringen - som Borten uttrykte det - eller på annet vis forplikte seg.

Om partier eller grupper i dette hus forlanger å få behandlet denne saken før erklæringen blir avgitt, er det opp til Regjeringen å vurdere om den vil følge et slikt krav. Det er i hvert fall helt klart at Regjeringen ikke har noen forpliktelse til å gjøre det.

Jeg tror at man ikke må dramatisere denne saken. Den er ikke dramatisk. Men det vil være en dramatisering som i høyeste grad vil være uheldig, dersom man f.eks. nå velger - som jeg tror man i tilfelle må være innstilt på - å utsette Stortingets oppløsning for å få behandlet denne saken. Jeg anser det for helt utelukket at man kan få behandlet denne saken i vårsesjonen, hvis man da ikke velger å behandle den som en del av en utenrikspolitisk redegjørelse. Velger man å ville behandle denne sak i form av en særlig melding, er det helt åpenbart at dette ikke bare er et spørsmål om komiteenes tidspress; det er også spørsmål om tidspresset for selve plenumsmøtene. Saken er at de aller fleste komiteer i år har greid å vente med å avgi de aller fleste saker som de kunne vente med, til 24. mai, den absolutt siste frist. Med de travle dager som står igjen til den 24. mai, tror jeg at Stortinget i hvert fall ville få en meget utilfredsstillende behandling av en slik melding, og jeg er av den oppfatning at den konstitusjonelle etterkontroll med det fulle ansvar for Regjeringen kan og bør utestå til høstsesjonen.

KÅRE KRISTIANSEN: Det er klart at det, som Borten var inne på, er mye i denne omfattende traktaten - eller dette styrevedtaket - som kan være vanskelig å ta i farten, særlig fordi oversettelsen vel kanskje kunne vært noe smidigere enn den er.

Men det som for meg står som det avgjørende her, er at vi jo - som også Korvald nevnte - har tatt vårt klare forbehold når det gjelder medlemskapet i IEA, og jeg er enig i at det også skal gjøres når det gjelder langtidsprogrammet. Det forbeholdet går, så vidt jeg kan se, kort og godt ut på at vi ikke må være med på noe som binder oss i vår oljepolitikk, noe som

(BW) skulle gjøre at vi som oljeproduserende nasjon ikke står fritt. Jeg legger særlig vekt på at vi f. eks. må ha anledning til å føre den politikk overfor u-land som vi ønsker å føre. Det forbehold er tatt ganske klart fra alle kanter, og etter min oppfatning må det da være Regjeringens ansvar å få det forbehold-det frem på en slik måte og i en slik form at det blir forstått og respektert av de øvrige partnere i IEA.

Skulle Regjeringen legge an til en løsning som ikke tilfredsstiller dette kravet fra Stortingets organer, må Regjeringen selvfølgelig stå ansvarlig på vanlig konstitusjonell måte. Men jeg vil i likhet med andre her si at jeg synes det er noe betenkelig hvis vi fra Stortingets side skal legge oss opp i og kanskje gjøre til gjenstand for vedtak i Stortinget saker som egentlig er Regjeringens ansvarsområde, og som det er opp til Regjeringen å avgjøre etter de intensjonene som er kommet til uttrykk i dag.

Når det ellers gjelder arbeidsmåten og den konstitusjonelle side av saken, må jeg si at jeg deler Trygve Brattelis og Guttorm Hansens syn.

PER BORTEN: Her har vi det forhold at det er Regjeringen selv som har annonsert en melding til Stortinget, og det må i vanlig terminologi bety at Regjeringen ønsker å høre Stortingets vurdering av realiteten i denne saken, ikke bare en konstitusjonell etterpåkontroll.

Her synes jeg det er noe som ikke stemmer helt. Jeg leste Arbeiderbladet i dag, hvor det ble annonsert - samme dag som denne komite har møte - at Regjeringen vil drøfte saken med de dertil bestemte organer i Stortinget før den gir sin anbefaling av og tiltrer langtidsprogrammet med de forbehold som er tatt. Det fører da til, synes jeg, at man må forutsette at man gis noen substans til å kunne ha en begrunnet oppfatning om denne fremgangsmåten er fornuftig. Samtidig er man her ikke ute etter å høre verken positiv eller negativ reaksjon, men bare tar det som en orientering til komiteen om at man akter å legge fram denne erklæringen. Jeg for min del tror at det er lite klokt.

Jeg vil ikke blande meg inn i det formelle, for det er helt klart at Regjeringen kan gjøre dette. Det er like klart at denne komiteen etter reglementet kan be om at en sak kommer til Stortinget. Det er ikke nødvendig, men jeg tror det er klokt politisk at Stortinget tas med på råd. Det er en del uro ute blant

(BW) folk om denne saken, og den tror jeg bygger på det enkle faktum at man vet for lite. Det behøver ikke være noe mystisk i dette, og jeg vil heller ikke indikere at det er det. Det er bare det at man føler at man ikke vet så mye som dere eksperter nødvendigvis vet om intensjonene ute. Jeg tror det alltid er klokt å ha folket med seg i en slik sak, for oljen er nå engang en såkalt nasjonal ressurs, og i alle saker som angår den, gjør man klokt i å legge fram hva som skjer.

Det er ut fra den holdning og ikke på noen måte for å dramatisere - for å replisere til min kollega i Presidentskapet hr. Guttorm Hansen - at jeg vil presisere dette. Jeg synes bare det er fornuftig at man spiller ut alle de opplysninger man har, slik at det ikke gis grobunn for noen antagelse av at man blir stilt overfor et fait accompli på et senere tidspunkt.

PAUL THYNESS: Borten sa at Regjeringen har annonsert en melding, og at det vel må bety at Regjeringen ønsker å høre Stortingets mening. Jeg vil bare spørre om ikke jeg har oppfattet det riktig når jeg mener at Regjeringens annonsering av en melding i virkeligheten er en antesipering av et ønske som Regjeringen ikke har noe imot å efterkomme. Det er vel det som faktisk er forholdet her, at Regjeringen har ønsket å være imøtekommende overfor et ønske som man visste enkelte innen Stortinget hadde.

Jeg ville synes det var betenkelig hvis Regjeringen i disse spørsmål faktisk skulle begynne å fralegge seg ansvaret for å ta de avgjørelser som efter vår konstitusjon er pålagt Regjeringen å ta. Det er ille nok at Stortinget går inn for stortingsregjereri, om ikke Regjeringen skal bidra til det.

PER BORTEN: Til replikk: Jeg vil bare ta avstand fra at dette er noen form for det som kategorisk betegnes som stortingsregjereri, for jeg er ikke noen tilhenger av det.

Det er hvis Stortinget begynner å detaljadministrere forvaltningen at det vil være regjereri fra Stortinget. Og jeg vil påstå at det har vært saker av langt mindre rekkevidde enn denne saken som Stortinget har hatt timelange debatter på. Det er ikke stortingsregjereri at man gjerne vil vite hva som skjer, så det tar jeg avstand fra.

(BW) PAUL THYNESS: Jeg vil gjerne svare på replikken. Det er en definisjonssak hva man vil kalle stortingsregjereri. Jeg vil si at det er stortingsregjereri når Stortinget ønsker å bestemme utenfor sitt kompetanseområdet.

FORMANNEN: Jeg vet ikke om jeg kan forsøke en oppsummering. Hvorvidt det kan løse problemet, får bli opp til komiteen selv.

Det som jeg anser hevet over tvil, er at det her ikke dreier seg om en traktat, det dreier seg ikke om en avgjørelse som det konstitusjonelt må kreves Stortingets samtykke i. Dette er en sak som Regjeringen avgjør. Imidlertid har jo debatten en viss forhistorie, og jeg vil gjerne få sitere fra Stortingets forretningsorden, § 13, hvor det heter at

> "Saker som er behandlet eller brakt fram i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomité, skal legges fram for Stortinget i møte, når minst 4 medlemmer krever det."

Her har Regjeringen - kan man si - antesipert et slikt krav fra komiteens side ved å tilkjennegi sitt ønske om å legge saken fram for Stortinget i form av en melding.

Det er i denne komites møte i dag kommet til uttrykk litt delte meninger om hvorvidt man bør følge den vanlige praksis med en melding, eller om saken kan drøftes på annen måte, f. eks. på grunnlag av en redegjørelse. Dette er noe som etter min mening tilligger Regjeringen å vurdere, i hvilken form saken skal legges fram for Stortinget.

Når så meldingen - la oss forutsette at man får den fremgangsmåten - blir lagt fram for Stortinget, er det opp til Stortinget selv å avgjøre spørsmålet om oversendelse til en fagkomité. Der er så vidt jeg husker, også andre alternative behandlingsmåter, men dette er den normale, og da vil det vel først være opp til vedkommende komité å vurdere om denne saken i det hele tatt kan behandles i inneværende sesjon, eventuelt på hvilken måte. Men det endelige og avgjørende ordet vil ligge hos Stortinget selv.

Gustavsen har her bebudet et krav. Jeg kan i grunnen ikke se at denne komité kan komme med krav ut over det som står i § 13 om at saken skal legges

(BW) fram for Stortinget, men at det får bli Regjeringens sak på grunnlag av denne debatt å vurdere i hvilken form saken skal håndteres videre.

Er det noen innvendinger mot dette?

PER BORTEN: Det må foreligge en misforståelse her. Regjeringen har annonsert en melding. Det tolker jeg slik etter vanlig parlamentarisk, konstitusjonell sedvane at det betyr at Regjeringen ønsker å høre Stortingets oppfatning i en sak. Og når det er skjedd, så tar vi det til etterretning, og jeg har uttrykt tilfredshet over det. Da anser jeg det unødvendig å komplisere dette ved å si at Regjeringen etter denne debatten her i komiteen skal kunne si at nei, vi ombestemmer oss og gir en redegjørelse muntlig. Jeg vil derfor ta det alvorlig, det Regjeringen har sagt, og går ut fra at det kommer en melding om saken. Da kommer den paragrafen formannen siterte, ikke til anvendelse, så langt jeg kan skjønne, for da bringes saken fram.

FORMANNEN: Jeg vil bare få si at jeg i prinsippet er enig med Borten på dette punkt. Dog er det vel slik at når Regjeringen legger fram en sak til diskusjon i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, er det for å innhente visse reaksjoner før man tar det endelige formelle standpunkt i saken. Jeg mener at det har vært diskusjon her i komiteen om hvordan saken best bør behandles videre, og jeg anser det som en selvfølge at Regjeringen etter denne diskusjon får stå fritt i å vurdere hvilken fremgangsmåte som skal velges. Men jeg er enig med Borten i hans syn når det gjelder spørsmålet om substans, hvis min oppfatning har noen innflytelse i den retning.

ME

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Jeg föler et visst behov for å presisere en side ved behandlingsformen.

Det er Regjeringens forutsetning at man - etter behandlingen og etter konsultasjonen med den utvidede utenrikskomite - på IEAs styremöte den 20. og 21. mai skal legge fram Regjeringens syn på tilslutning til langtidsprogrammet, med den reservasjon som er formulert i det utlagte forslag til erklæring.

Det har også vært Regjeringens forutsetning at man der på en egnet måte, sett i forhold til hva denne saken gjelder, skal gjöre oppmerksom på det dokument som Regjeringen har oversendt til Stortinget. Regjeringen har nöye vurdert hvilken form man her skulle legge dette fram for Stortinget på. Det er vel tre hovedspörsmål som her har vært vurdert. For det förste om man skulle satse på at den konsultasjon som Regjeringen hele tiden har foretatt med den utvidede utenrikskomite i denne saken, skulle være den konsultasjon Regjeringen skulle söke mot Stortinget og ikke mer, og om man skulle velge formen for en redegjörelse som en del av en utenrikspolitisk redegjörelse eller en melding. Regjeringen har imidlertid på bakgrunn av det etter vår mening viktige utenrikspolitiske aspekt ved denne saken, funnet å ville velge formen en melding, av den grunn at vi i en slik form på en bedre måte skal kunne legge fram de opplysninger vi her sitter inne med, og også i en skriftlig form gi Stortinget bakgrunn for å vurdere Regjeringens standpunkt i denne saken. Og så sant det ikke her kommer avgjörende innvendinger mot en slik behandlingsform, vil Regjeringen velge denne.

KÅRE WILLOCH: Jeg skal også söke å uttrykke meg klarere enn jeg har inntrykk av at jeg har virket hittil.

Hvis Regjeringen ikke legger frem en oppfatning av denne saken på IEAs styremöte den 20. og 21. mai, er det også en utenrikspolitisk handling, det er en utenrikspolitisk handling med virkninger som jeg for min del er opptatt av å forebygge.

ME Hvis man her av saksbehandlingsmessige eller andre grunner önsker å utsette et realitets-standpunkt slik at Regjeringen ikke kan ta noe standpunkt i denne sak den 20. og 21. mai, har man med saksbehandlingsmessige argumenter i virkeligheten i en viss grad tatt et realitets-standpunkt, fordi man da påförer seg visse av de skadevirkninger utenriksministeren var inne på. Jeg er ikke enig i at man skal legge opp en prosedyre som hindrer Regjeringen i å ta et standpunkt 20. og 21. mai. Dermed må Stortingets behandling bli efterfölgende. Den kan bli efter-fölgende i vårsesjonen eller den kan bli efter-fölgende i höstsesjonen. Nå er det jo ikke slik at om Regjeringen legger frem en melding for Stortinget, så betyr det tradisjonelt at en vil ha Stortingets mening på forhånd. Det veksler. Noen ganger vil man ha Stortingets mening på forhånd, noen gang legger man frem en melding for å få Stortingets mening i efterhånd, fordi den kan ha interesse for senere saker av samme art. Og det fremgår av det jeg har sagt at jeg mener at man i denne sak er nödt til å avfinne seg med en slik behandling i efterhånd.

Med det samme jeg har ordet vil jeg si, siden dette er et noe bedre forum for å gi uttrykk for disse betraktninger enn selve komiteen - og også i forbindelse med hr. Gustavsens betraktninger - at dette med tid til behandling osv. jo er mye mindre enkelt enn hr. Gustavsen later som. Han mener vi kan bruke noen minutter på dette, og så kan de andre sitte med arbeidet. Det er ikke slik det foregår. Vi må höre argumentene og delta. Og noe som jeg reagerer sterkere og sterkere imot, er at man skal sitte i komitemöter mens Stortinget har plenumsmöter. Med all mulig respekt for alle andre komiteer, synes jeg dette er ekstra vanskelig for utenrikskomiteen, hvor det sitter så mange gruppeformenn som også har en plikt til å följe med i hva som foregår i plenum. Dette styrker efter min mening det synspunkt at det er umulig å få en forsvarlig behandling av en slik stortingsmelding i inneværende sesjon hvis sesjonen ikke blir forlenget - hvilket den neppe bör. Dette har ingenting å gjöre med ulyst mot arbeid eller ulyst mot å ta standpunkt, men det er ulyst mot en saksmengde og en prosedyre som gjör det umulig å oppfylle sitt ansvar over et bredt felt av Stortingets arbeid.

Jeg sitter igjen med det inntrykk at man kanskje kunne löse det dilemma som er oppstått

ME her i komiteen, ved at man velger begge utveiene. Det må være mulig for utenriksministeren å si noe om dette i sin redegjörelse, slik at de som önsker det, kan komme inn på det under utenriksdebatten, og så kan man komme tilbake til det på et senere stadium på basis av den bebudede meldingen.

PAUL THYNESS: Jeg vil i tilslutning til det hr. Willoch sa, også feste oppmerksomheten ved det forhold at det vil være meget få arbeidsdager som står til Stortingets disposisjon efter at en slik melding kan forelegges for Stortinget, og at en vesentlig del av sakene i plenum da vil være saker fra utenrikskomiteen. Det er meldingen om KSSE, det er grunnlovsforslag om valgordningen, det er grunnlovsforslag om opplösningsrett osv. osv., og det vil gjöre det ytterligere vanskelig for komiteen å gjöre et effektivt arbeide med en slik melding.

Jeg bad ellers om ordet i anledning et uttrykk statsministeren brukte, bare for å forsikre meg om at det var en verbal misforståelse. Han sa at Regjeringen er innstilt på å legge frem for styremötet i IEA den 21. mai Regjeringens syn på denne saken. Jeg går ut fra at det det er tale om, det er på styremötet den 21. mai å erklære at Norge med dette forbehold slutter seg til langtidsprogrammet.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Ja, jeg kan svare kort: Det er Regjeringens syn og det er det som lå i min formulering.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er reist spörsmål om hensikten med meldingen, hvorfor Regjeringen legger fram en melding. Når det gjelder traktater, följer man en fastlagt prosedyre overfor Stortinget. Dette er et styrevedtak og vi tar del i en rekke styrevedtak i de forskjellige organisasjoner, vi tar del i en rekke resolusjoner i FN f.eks. Spörsmålet er da: Hvordan skal man bringe Stortinget inn i en slik sammenheng?

ME Og fordi dette er en viktig sak som representanten Borten pekte på, og fordi det er debatt om saken, har Regjeringen ment at det ville være riktig å komme med en melding, men forutsetningen er som statsministeren sa, at Regjeringen gir uttrykk for Regjeringens standpunkt den 20. og 21. mai og at Stortinget da på grunnlag av meldingen får et bedre grunnlag til å etterpröve Regjeringens standpunkt. Dette foregår f.eks. kontinuerlig med FN-meldingene. Vi stemmer for resolusjoner som noen måneder senere blir debattert i Stortinget på grunnlag av FN-meldingen. Det er altså noe av den samme prosedyre og vi finner det i samsvar med praksis.

FORMANNEN: Vi går tilbake til talerlisten.

ERLAND STEENBERG: Det må vel kunne gå an å trekke den slutning etter hva statsministeren sa, at det vil bli fremlagt en melding for Stortinget i neste uke, slik også utenriksministeren ....

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Hvis mulig.

ERLAND STEENBERG: Javel.
Det må også være klart at det er den komite som får oversendt saken og Stortinget som må ta standpunkt til når meldingen skal behandles. Og når dette er klart, er det ikke noe mer å diskutere. Men da synes jeg ikke det er noen grunn til - i og med at man har fristen 1. juli - at Regjeringen annonserer sitt standpunkt overfor IEA på denne saken nærmest samme dag som meldingen blir oversendt Stortinget. Det må da vel kunne gå an å utsette svaret til IEA noen tid iallfall.

FINN GUSTAVSEN: Jeg slutter meg til det Steenberg sa nå til slutt, men ellers konstaterer jeg at dette möte ble innledet med at Regjeringen

ME

sjöl uoppfordret sa at saka vil bli forelagt Stortinget i form av en melding,og til tross for innvendinger har både statsministeren og utenriksministeren gjentatt dette. Da står saken for meg helt klar: Da opprettholder Regjeringen at dette vil skje. Hvis dette er en misforståelse, vil jeg gjerne ha det klargjort med en gang. I motsatt fall må man fremme forslag. Men forelöpig står det klart: Regjeringen står på at det skal legges fram melding. Den videre behandling må det være komite og storting som avgjör. Det vil da enten bli en behandling i Stortinget i denne sesjon eller et forslag om ikke-behandling. Men i så fall blir det også en innstilling og mulighet for en debatt i Stortinget.

AGO

PER BORTEN: Jeg skal bare være kort. Jeg er fornøyd med den erklæring statsministeren kom med. Ellers vil jeg gjerne ha sagt for referatets skyld at hvorvidt dette er en traktat eller et styrevedtak i en organisasjon vi er med i, og som forplikter Norge med store følger, syns ikke jeg er noe avgjørende. Vi kan ikke redde oss unna dette med formelle betraktninger om at det er fastlagt prosedyrer når det gjelder traktater og at dette er et styrevedtak osv. Her foreligger i realiteten en forpliktelse for landet vårt som må være avgjørende for behandlingen. Det er ut fra slike vurderinger jeg har ment at vi vet hva vi er med på, at det ikke er noen utrygghet forbundet med det. Det forstår jeg også var intensjonen.

Ellers vil jeg ta det forbehold at på grunn av det jeg har sagt før, kan jeg verken fraråde eller tilråde Regjeringen å fremme denne erklæringen. Jeg tror man må ha en mer begrunnet oppfatning av hva det gjelder for å kunne gjøre det.

Når det gjelder Willochs filosofi om at det også er en utenrikspolitisk virkning av at man ikke svarer før Stortinget har fått sett på saken, er det i tilfelle en selvlaget situasjon, noe også Willoch var klar over ifølge hans første innlegg. Da må det jo være mer realiteter i det enn man har grunn til å anta.

TRYGVE BRATTELI: Jeg vet snart ikke lenger hva som er klart og ikke klart i forbindelse med denne saksbehandlingen. Men jeg vil gjerne for mitt personlige vedkommende at i hvert fall ett forhold skal være ganske klart - det følger også et visst

AGO

ansvar med medlemskap i denne komiteen - og det er at jeg ikke ønsker å ta et behandlingsteknisk standpunkt som kan oppfattes slik at det skulle hindre Regjeringen i å avgi den erklæringen i løpet av 20.-21. mai som det her er gitt uttrykk for fra utenriksministeren og statsministeren.

FORMANNEN: Flere har ikke tegnet seg til debatten. Jeg må da bare konstatere at så vidt jeg skjønner, akter Regjeringen å fremme meldingen så snart det er praktisk gjørlig, at det da får bli Stortingets sak å ta hånd om den videre behandling av meldingen og at Regjeringen for øvrig på vanlig måte får vurdere sin situasjon i lys av den debatt som her har funnet sted.

Vi går da over til pkt. 2 på dagsorden, som gjelder kontinentalsokkelen rundt Svalbard.

Sak nr. 2.

Kontinentalsokkelen rundt Svalbard.

FORMANNEN: Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er da en ren orientering jeg har villet komme med, det er ikke noen tilråding fra Regjeringen. Men på bakgrunn av at det kan bli avisskriverier i forbindelse med det amerikanske svaret vedrørende den norske kontinentalsokkelen, mener jeg det er riktig å gi en faktisk orientering til den utvidede utenrikskomite.

Det er flere land som har reservert seg mot det norske synet på Svalbard-sokkelens status. Vi fikk en skriftlig reservasjon fra amerikanerne og britene høsten 1974, og andre land har også muntlig reservert seg. Det er Forbundsrepublikken Tyskland, Italia, Holland og Frankrike. Når det gjelder hovedpunktene i den analysen man fra amerikansk side fikk laget med utgangspunkt i kontinentalsokkelen, har man der også gått inn på De forente staters engasjement i Svalbard-området. Jeg vil gjerne orientere komiteen om de amerikanske synspunktene og litt om

AGO

de oppfatningene som andre av traktatpartene har gitt uttrykk for.

På bakgrunn av den amerikanske reservasjon og også den britiske reservasjon, har vi hatt kontakter med amerikanere og briter for å forklare dem og legge fram for dem det norske både folkerettslige og politiske syn på dette spørsmålet om Svalbard og kontinentalsokkelen. Dette førte til at amerikanerne satte i gang en studie som nå er ferdig, og som vi har fått konklusjonene av. Hovedpunktene i den amerikanske analysen er følgende:

De forente stater erkjenner at Norge har suvereniteten over sokkelområdene rundt Svalbard, men aksepterer ikke det syn at partene til Svalbard-traktaten ikke har noen rettigheter til sokkelen og havområdene rundt Svalbard. De forente stater opprettholder derfor sin reservasjon fra 1974, men uten at de på det nåværende tidspunkt vil ta standpunkt til omfanget av de rettigheter de mener de har. Amerikanerne foreslår på denne bakgrunn at man foreløpig setter til side de rettslige problemene, uten at dette vil få noen prejudiserende virkning på deres standpunkt, og i stedet drøfter praktiske spørsmål knyttet til utformingen av et system for utnytting av ressursene i sokkelområdene. Videre at dette arbeidet da vil ta hensyn til den sikkerhetspolitiske situasjon i området og dreie seg om slike ting som spørsmålet om konsesjoner, forurensningskontroll, utvinningstakt osv., og at et slikt system må være akseptabelt for samtlige land som har legitime interesser i området. Dessuten legger amerikanerne stor vekt på at samtlige parter til traktaten samvittighetsfullt overholder traktatens bestemmelser og støtter norsk suverenitet på Svalbard og at man får en effektiv norsk suverenitetsutøvelse basert på lik behandling av samtlige traktatparter. Amerikanerne har sagt fra at de for tiden ikke har noen konkrete interesser i noe næringsmessig engasjement på Svalbard, men at det etter hvert har blitt en større amerikansk interesse for forskningsvirksomhet - som man da ikke tidligere har hatt - og at man vil ta opp spørsmålet med norske myndigheter senere og drøfte enkelte prosjekter.

Vi har også hatt drøftinger med britene. Her har da britenes standpunkt foreløpig ikke vært politisk klarert. Drøftingene har foregått på embetsmannsplan, men der fastholder man sin reservasjon mot den norske oppfatning av sokkelen på Svalbard.

Dette gjelder da også andre land vi har hatt samtaler med, men det framgår tydelig at hvis en kan komme fram til en eller annen form for praktisk samarbeid som ivaretar de andre traktatparters interesser, så er de villige til å se sine rettslige standpunkter i lys av hvilke praktiske samarbeidsformer de kan få til.

AGO

FORMANNEN: Jeg takker for redegjørelsen. Komiteen tar foreløpig denne redegjørelsen til etterretning, men jeg vil få lov å reise spørsmålet om det kunne være mulig for medlemmene av den utvidede utenrikskomite å få et skriftlig sammendrag av den redegjørelse utenriksministeren her har gitt. - Det vil bli imøtekommet. Vi kan da heve møtet.

Møtet hevet kl. 10.05.